

KNJIŽNICA TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE

Brina Las

**OBLIKE DELA Z BRALCI ZAČETNIKI IN MLADIMI
BRALCI NA MLADINSKEM ODDELKU KNJIŽNICE
TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE**

Pisna naloga za bibliotekarski izpit

Trbovlje, 2022

Ključna dokumentacijska informacija

Ime in PRIIMEK: Brina LAS

Naslov pisne naloge: Oblike dela z bralci začetniki in mladimi bralci na mladinskem oddelku Knjižnice Toneta Seliškarja Trbovlje

Kraj: Trbovlje

Leto: 2022

Št. strani: 31

Št. slik: 10

Št. preglednic: /

Št. prilog: 1

Št. strani prilog: 3

Št. referenc: 22

Strokovno usposabljanje za bibliotekarski izpit je potekalo v Knjižnici Toneta Seliškarja Trbovlje

Mentor v času strokovnega usposabljanja: Robert Čop, Urška Majcen

UDK: 027.02-053.2(497.432Trbovlje)

Ključne besede: bralna kultura, branje, osnovnošolci, projekti, splošne knjižnice

Izvleček:

Knjižnice poleg hrambe, obdelave in posredovanja knjižničnega gradiva tudi z dejavnostmi, projekti in aktivnostmi bogatijo vsakdan uporabnikov. Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje stremi k nenehni promociji branja in dobrih bralnih navad, čemur posebno pozornost namenimo na mladinskem oddelku. Ker živimo v svetu, ki mu vlada hiter tempo in neprestana naglica, imajo neredki otroci težave pri usvajanju branja in bralnih tehnik, v skrajnem primeru pa lahko to vodi tudi do odklonilnega odnosa do branja. Knjižničarji zato nenehno oblikujemo dejavnosti in projekte, ki bi najmlajše bralce pritegnili, pri tem pa k sodelovanju povabimo tudi lokalne vrtce in šole. V nalogi smo predstavili nekaj projektov, ki jih izvajamo, podrobneje pa smo si ogledali dva – Bralno priznanje Tončka Knjigoljuba in Tončkovo bralnico. Zanimalo nas je, kakšen odnos imajo otroci do projekta, predvsem pa smo želeli povratno informacijo staršev o tem, ali morda pri svojih mladih bralcih med ali po sodelovanju v projektu opažajo napredek pri samostojnem branju in ali imajo morda povečano motivacijo za branje. V raziskavi je bil uporabljen kvantitativni pristop, uporabili pa smo anketno metodo. Rezultati so pokazali pozitivne rezultate pri odnosu do branja pri otrocih in šolarjih, dobili smo povratno informacijo o zainteresiranosti za nadaljnje sodelovanje pri projektih in nekaj mnenj staršev o izvedbi letih. Izsledki raziskave so knjižnici pokazali, da je s projektom smiselno nadaljevati.

Zahvala

Zahvaljujem se direktorici Knjižnice Toneta Seliškarja Trbovlje, ki mi je omogočila strokovno usposabljanje, hkrati pa se zahvaljujem vsem sodelavcem, ki so bili vseskozi polni razumevanja in podpore, s svojim strokovnim znanjem pa so mi neizmerno pomagali na vsakem koraku. Hvaležna sem tudi partnerju, ki mi vedno stoji ob strani in me spodbuja, ko bi sama že zdavnaj obupala.

Kazalo vsebine

1 UVOD	1
2.1 VLOGE IN STORITVE KNJIŽNIC, RELEVANTNE ZA RAZISKOVALNO NALOGO.....	2
2.2 STRATEŠKI NAČRT KNJIŽNICE TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE 2020–2025	3
2.3 SODELOVANJA S ŠOLAMI IN VRTCI.....	4
3 PRVI STIK S KNJIGO	5
3.1 VLOGA KNJIŽNIČARJA IN KNJIŽNICE OB PRVEM STIKU S KNJIGO	6
5.1 PLESNE IN GLASBENE PRAVLJIČNE URICE.....	9
5.2 NOČ Z ANDERSENOM.....	10
5.3 ZABAVA IGRAČ	10
5.4 KNJIŽNIČAR ZA EN DAN.....	10
5.5 BEREMO S TONČKOM KNJIGOLJUBOM.....	11
5.6 TONČKOVA BRALNICA.....	11
6 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN METODOLOGIJA	12
6.1 VZOREC	12
6.2 PRIPOMOČKI.....	13
6.3 REZULTATI	13
7 RAZPRAVA	20
8 ZAKLJUČEK	23
PRILOGE	I
PRILOGA 1	I

KAZALO SLIK

Slika 1: Starost otrok, ki so sodelovali pri projektih	14
Slika 2: Odstotek včlanjenosti sodelujočih otrok	14
Slika 3: Vrednotenje trditev o projektu Beremo s Tončkom Knjigoljubom	15
Slika 4: Povečana bralna motivacija pri sodelujočih otrocih	16
Slika 5: Napredek pri samostojnem branju pri sodelujočih otrocih	16
Slika 6: Pridobivanje informacij o projektu	17
Slika 7: Vrednotenje trditev o projektu Tončkova bralnica	18
Slika 8: Povečana bralna motivacija pri sodelujočih otrocih	19
Slika 9: Napredek pri samostojnem branju pri sodelujočih otrocih	19
Slika 10: Pridobivanje informacij o projektu	20

1 UVOD

Ko pomislimo na knjižnice, je razvoj pismenosti nedvomno ena ključnih dejavnosti, ki je v ospredju knjižničnega delovanja. Poznamo mnoge definicije pismenosti, ena najpomembnejših pa je prav bralna, ki je opredeljena kot sposobnost branja in pisanja, njen razvoj pa se začne, še preden pravzaprav znamo brati ali pisati – začne se že z učenjem govora, spoznavanjem glasov, črk. Splošne knjižnice ponujajo raznolike dejavnosti in aktivnosti ter storitve, ki so za uporabnike brezplačne. Sem spadajo različne bibliopedagoške oblike dela z mladimi, pravljične urice, ustvarjalne delavnice, sezname priporočil gradiva in kakovosten nabor branja (Resman, 2011, str. 68).

Knjižnice stremijo k temu, da ponujajo pester in aktualen nabor gradiva, imajo prijetno urejene prostore in osebje, ki je prijazno, odzivno, strokovno podkovano in prilagodljivo. Mladinski knjižničar je usposobljen strokovnjak, ki se posveča delu s predšolskimi in šolskimi otroki in njihovimi starši ali skrbniki. Med njegove glavne naloge spada poznavanje gradiva in navduševanje obiskovalcev za branje. Starše ali skrbnike ob obisku knjižnice seznanimo s pravili poslovanja, opišemo pogoje izposoje gradiva in morebitne nove člane popelje po oddelku, kjer predstavi prostore, postavitev knjižnega gradiva, osredotoči pa se tudi na otrokove trenutne razvojne potrebe, predvsem pa na interese. Predstavi tudi oblike dela z najmlajšimi obiskovalci in dejavnosti, ki jih v knjižnici lahko obiskujejo (Mlakar, 2003, str. 86).

Knjižnice že dolgo niso zgolj ustanove, kjer si izposojamo gradivo, pač pa poskušajo nase opozoriti tudi zaradi informacijskega in izobraževalnega vidika, zato se nemalokrat odločajo za sodelovanja z vrtci ali šolami, kjer posebej za omenjene skupine pripravijo bibliopedagoško uro, ki jo otroci obiščejo v času pouka. Namen naloge je s pomočjo strokovne literature preučiti, zakaj je obisk knjižnice pomemben za otroke in šolarje. Radi bi podrobneje predstavili projekte, dejavnosti in aktivnosti, ki jih Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje že ponuja mladim in ugotovili, kakšno vlogo imajo te storitve pri razvijanju bralne kulture. Zanima nas, ali se predšolski otroci in šolarji teh dejavnosti radi udeležujejo in ali te aktivnosti vplivajo na otrokovo bralno motivacijo. V pisni nalogi bomo obravnavali bralno pismenost in bralno kulturo, predstavili splošno knjižnico Toneta Seliškarja Trbovlje in nekaj projektov, ki jih ta ponuja bralcem začetnikom. Poleg pregleda virov in strokovne literature smo uporabili tudi metodo ankete, rezultate smo primerjali in interpretirali. Ta metoda se je pokazala za smotrno,

saj smo v kratkem času pridobili povratno informacijo od večjega števila udeležencev oz. njihovih skrbnikov. Pri načrtovanju anketnega vprašalnika smo upoštevali hipoteze, ki smo jih želeli preveriti.

2 KNJIŽNICA TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE

Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje (v nadaljevanju KTS Trbovlje) je splošna knjižnica, namenjena izobraževanju, obveščanju, kulturni razgledanosti in razvedrilu občanom. Kot knjižnično informacijsko središče daje otrokom, mladostnikom, odraslim in starejšim občanom v uporabo vse vrste knjižničnega gradiva in posreduje informacije. Dogodki, ki jih knjižnica prireja, in zagotavljanje ter promocija spletnih storitev prispevajo k večji javni prepoznavnosti ustanove (Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje, b. d.a). KTS Trbovlje je javni zavod, ki ga je ustanovila Občina Trbovlje.

KTS Trbovlje je največja knjižnica v Zasavju in spada v IV. skupino splošnih knjižnic, kamor uvrščamo ustanove v krajih, ki imajo med 10.000 in 20.000 prebivalcev. Matično knjižnico dopolnjuje tudi dislocirana enota Dom svobode (Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje, b. d.b). Knjižnica ima naslednje oddelke:

- oddelek za odrasle (s čitalnico in e-knjižnico),
- oddelek za mladino,
- oddelek za nabavo in obdelavo gradiva.

Knjižnično zbirko sestavlja več kot 77.000 enot gradiva, zbirka pa zadostuje priporočilom in standardom, dosega pa tudi standard, ki opredeljuje, da mora knjižnična zbirka obsegati 4 enote na prebivalca, število enot na prebivalca pa je v preteklem letu znašalo 4,7.

2.1 VLOGE IN STORITVE KNJIŽNIC, RELEVANTNE ZA RAZISKOVALNO NALOGO

Aupič idr. (2018, str. 25) ugotavljajo, da so slovenske knjižnice med storitvami dale najvišjo prioriteto storitvam za otroke ter storitvam za spodbujanje branja in pismenosti, kar se kaže pri kar 75 % knjižnic. Zelo visoko na seznamu so storitve za otroke, storitve za spodbujanje branja in pismenosti ter storitve za mladino, kar kaže na dejstvo, da se knjižnice zavedajo svoje vloge

pri razvijanju in spodbujanju bralne kulture in bralne pismenosti otrok. Knjižnice so navajale tudi primere posameznih storitev za posamezne kategorije.

Če povzamemo nekaj najpomembnejših (Aupič idr., 2018, str. 25):

- pravljíčne ure, tudi v tujih jezikih,
- otroške lutkovne, dramske, plesne predstave,
- srečanja z avtorji,
- predšolske bralne značke,
- razstave,
- delavnice,
- uganke,
- igralne ure,
- bibliopedagoške dejavnosti,
- Rastem s knjigo in druge.

Te storitve so tiste, na katere se želimo osredotočati tudi v Knjižnici Toneta Seliškarja Trbovlje. Nekatero se že izvajajo, druge želimo dopolniti ali razširili. Med drugim najmlajšim uporabnikom ponujamo pravljíčne urice in ustvarjalne delavnice, tematske uganke, bibliopedagoške urice in povezovanja z vzgojno-izobraževalnimi institucijami, razne razstave, Beremo s Tončkom Knjigoljubom, Noč z Andersenom, Rastem s knjigo ipd.

2.2 STRATEŠKI NAČRT KNJIŽNICE TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE 2020–2025

Javni zavodi, med katere sodijo tudi splošne knjižnice, s svojim delovanjem vplivajo na celotno družbo oz. na vsakega posameznega člana le-te, saj mu omogočajo zadovoljevanje zdravstvenih, izobraževalnih in kulturnih potreb. KTS Trbovlje je informacijsko središče za podatkovno, bibliografsko, usmerjevalno in tematsko informiranje. Je tudi kulturno in sprostitevno ter izobraževalno središče, hkrati pa komunikacijsko in socialno središče skupnosti, saj se v okviru prireditev in drugih družbenih dejavnosti, ki jih izvaja, ljudje družijo, posledično pa krepijo vezi v skupnosti. S svojim delovanjem posredno vpliva na delovanje oz. dogajanje v lokalni skupnosti, prav zanjo pa knjižnica organizira knjižnične storitve in izvaja knjižnično dejavnost (Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje, 2020).

V sklopu projektov in kulturnih prireditev knjižnica navaja (Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje, 2020, str. 28):

- ohranjanje kulturnega nivoja prireditev in projektov, ki jih izvaja knjižnica;
- v okviru izvedbe projektov in dejavnosti knjižnice prehajati s kvantitete na kvaliteto;
- izvajati projekte in dejavnosti, ki pripomorejo k dvigu bralne in informacijske pismenosti;
- rojstnodnevna praznovanja za otroke na mladinskem oddelku knjižnice – prirejanje, izvedba in vodenje;
- skrb za ohranjanje in prenašanje kulturne dediščine na mlajše generacije;
- prenova mladinskega oddelka knjižnice s pomočjo rabljenega materiala.

Iz tega je razvidno, da knjižnica vseskozi daje prednost razvoju in da poskuša najti inovativne načine, kako ustanovo še bolj približati mladim.

2.3 SODELOVANJA S ŠOLAMI IN VRTCI

Zaposleni v KTS Trbovlje se zavedamo, da knjižnica brez obiskovalcev nima pravega pomena, zavedamo pa se tudi pomembnosti spodbujanja bralnega opismenjevanja in bralne kulture že v otroštvu. S tem v mislih sodelujemo in v svoje projekte redno vključujemo vse trboveljske vrtčevske in osnovnošolske otroke.

Knjižnični programi, dejavnosti in projekti, ki jih izvajamo v sodelovanju s šolami ali vrtci v lokalnem okolju, prispevajo k bolj enostavnemu prehodu od pasivnega branja k aktivnemu, kar pa je tisto ključno, zaradi česar otrok želi samostojno posegati po knjigah, ne da bi mu moral brati kdo od odraslih. Prebiranje pravljič je prijetno, a pomembno je tudi to, da si želijo samostojnega branja, ki poteka neodvisno od nas, zato otrok ne spodbujamo k branju le tako, da jim beremo, pač pa vseskozi iščemo nove, zanimive načine, kako jih spodbuditi, da bodo radi brali tudi sami.

Rečemo lahko, da je knjižničar pri delu s šolami in vrtci zunanji izvajalec. Zunanji izvajalec je tisti, ki občasno prihaja v stik z ustanovo. Zmotno je prepričanje, da zunanji izvajalci motijo dinamiko, rutino in delo v ustanovi, čeprav je res, da vplivajo tako na otroke kot tudi na vzgojitelje in učitelje. Knjižničarji, ki delajo z mladimi bralci, bralci začetniki in tistimi, ki so

še v predbralnem obdobju, imajo zelo pomembno nalogo, saj morajo vseskozi spodbujati branje in v otrocih zanetiti zanimanje, prav tako pa morajo pritegniti in o pomenu branja »prepričati« tudi starše. S svojim delom močno vplivajo na razvoj bralnih navad (Mlakar, 2003). Knjižničar lahko s pomočjo zgodbe, s svojo mimiko in odnosom do branja močno vpliva na otrokovo zanimanje za knjige, posledično pa tudi na zanimanje za branje.

Pri svojem delu mora knjižničar slediti naslednjim ciljem (Dragman, 2012):

- približati knjigo s pomočjo igre, skupnega branja, pogovora;
- razvijati ustvarjalen pristop do knjig in doživljati knjigo kot sredstvo za motivacijo za mnoge dejavnosti;
- spodbujati otrokovo domišljijo in ustvarjalnost s poustvarjanjem in podoživljanjem vsebine.

3 PRVI STIK S KNJIGO

Prvi stik s knjigo otroku najpogosteje omogočijo starši in njihova naloga je, da otroku prebirajo različne knjige, še preden vstopi v sistem vzgoje in izobraževanja. Pozitiven odnos do branja je ključnega pomena, saj je šele takrat lahko spontano, neposredno. Tudi odrasli morajo v branju resnično uživati, preden lahko to znanje posredujejo otrokom (Mlakar, 2003, str. 87). Pravzaprav sploh ni pomembno, kaj se otroku bere, bolj pomembno je, da se mu sploh bere in da otrok začuti, da bralec pri tem uživa. Na ta način si bo želel, da bi brati in v branju uživati znal tudi sam. Kasneje je posrednik med knjigo in otrokom vzgojitelj ali učitelj, pogosto tudi v tandemu s knjižničarjem. Ker so knjige predmeti, ki jih otrok zaznava prav z vsemi čutili – lahko jih prime, vidi, posluša, tipa, celo vonja ali okuša – je pomembno, da vzgojitelj poskrbi, da otroci knjige negujejo (Dolinšek-Bubnič in Ramujkič, 1999). Privzgojiti mu je treba pravilen odnos do knjige, kar pomeni, da z njimi ravna skrbno in nežno. Na to otroke opominja tudi knjižničar, ki lahko opozori tudi na nezaželeno ravnanje.

Place (2011) opisuje, da je pomembno, da odrasla oseba otroku že ob prvem stiku s knjigo pokaže, kako se jo nosi in kako drži, da ostane zaprta. Otroka je treba seznaniti tudi s pravilnim listanjem in pospravljanjem knjig. Otrok potrebuje odraslo osebo, da mu bere, se z njim o prebranem pogovarja, mu omogoča mirne trenutke s knjigo, kupuje, si knjige izposoja, sodeluje z drugimi (npr. knjižničarji) in da mu je vseskozi zgled odraslega bralca. Brez takšne odrasle

osebe bo otrok najverjetneje težje razvil pozitiven odnos do branja, hkrati pa je pomembno, da se odrasla oseba zaveda, da otrok bralec ne bo postal čez noč, pač pa skozi daljše obdobje predanosti odrasle osebe, ki lahko traja do najstniških let ali dlje (Kropp, 2000).

3.1 VLOGA KNJIŽNIČARJA IN KNJIŽNICE OB PRVEM STIKU S KNJIGO

Splošna knjižnica je pogosto tista prva sila pri bibliopedagoškem delu s predšolskimi in šolskimi otroki. Splošne knjižnice so prisotne skoraj v vsakem slovenskem kraju in so močno vpete v lokalno skupnost in zelo povezane z društvi, šolami in vrtci, s katerimi pogosto tudi sodelujejo, saj jim ponujajo celoletno sodelovanje, ki se izvaja bodisi v knjižnici bodisi v šoli, pri čemer se bibliopedagoška ura ali ura pravljice izvede na matični šoli ali v vrtcu.

Knjižničar kot strokovnjak se mora zavedati pomena motivacije, saj je ta nujno potrebna za vsako stvar, ki otroka usmerja v aktivnost, dejavnost. Le na ta način otrok pri njej aktivno sodeluje, vztraja in prihaja do novih spoznanj, znanj in veščin. Ko zanimanje obudimo, ga moramo vseskozi ohranjati, hkrati pa biti pozorni na raven zahtevnosti – ta mora biti taka, da otroku predstavlja izziv. Če je dejavnost prelahka, otrok izgubi zanimanje, če pa je pretežka, pa izgubi motivacijo. Ko pride vrtčevska ali šolska skupina v knjižnico, mora imeti knjižničar pripravljene različne dejavnosti. Upoštevati mora, da so otroci raznoliki in da nimajo enakih interesov. Upoštevati mora tudi predznanje, izkušnje in starost otrok (Zwitter, 2012).

Knjižničar mora imeti v mislih dva cilja, in sicer da pri otrocih spodbudi trajen interes za branje, s katerim si bogatijo življenje, in spodbuditi branje kot sredstvo za učenje, s tem pa povečati radovednost oz. željo po novem znanju. Do neke mere to dosega tako, da je vsak stik z besedilom edinstveno in prijetno doživetje, otroci pa tako ugotovijo, da knjige ponujajo raznolike svetove, ki samo čakajo, da jih odkrijejo in raziščejo. Knjižničarji imajo – v sodelovanju z drugimi odraslimi osebami – veliko vlogo pri oblikovanju mladega bralca (Dragman, 2012).

Knjižnica je prostor, kjer se od otrok ne pričakuje, da bodo pokazali znanje in ker nima prisilnega vpliva, na otroke pogosto deluje pomirjujoče. Je kraj, kamor se pridejo sprostiti ali razvedriti, saj jih v prostorih knjižnice vsakič pričaka nekaj novega – nova izkušnja, nove knjige, igrače, novi obrazi knjižničarjev (Dolinšek-Bubnič in Ramujkič, 1999).

Knjižnice vplivajo tudi na razvoj otrokovih kompetenc, saj z branjem razvijajo sposobnost učenja, branja in informacijske pismenosti, vendar knjižničar to težko doseže sam. Pri svojem delu potrebuje pomoč staršev in vzgojiteljev ter učiteljev. Za zelo pomembna se izkažejo sodelovanja, ki jih lahko dosežejo z različnimi knjižničnimi dejavnostmi in projekti, ki pa morajo biti premišljeno zastavljeni in imeti jasno določene cilje, ki jih želijo doseči ali razvijati pri (pred)bralcih, pri čemer ne smejo pozabiti na primerno motivacijo, ki bo vplivala na otrokovo željo po nadaljnjem branju (Vovk, 2010).

Deskings (2011) daje nasvete, kako lahko knjižnice spodbujajo družinsko branje, pri čemer je zelo pomembna povezava z lokalnimi vrtci in šolami, saj lahko te ustanove uspešno spodbujajo tovrstno branje. Najpomembnejše je, da se staršem na razumljiv in jasn način oriše, kako družinsko branje vpliva na otrokov razvoj. Pri dejavnostih pa morajo upoštevati tudi interese otrok, saj jih tako lažje pritegnejo. Avtorica navaja primer: izberemo temo, ki je trenutno aktualna ali ki otroka zanima (npr. zima). Na podlagi teme si izberemo pripomočke, da z njimi poustvarimo vzdušje (npr. kamin, topla odeja, skodelica vroče čokolade) in vključimo bralno gradivo, ki se teme dotika (božične zgodbe, zimske zgodbe ...). To je zelo preprost način, kako lahko družine pričarajo prav posebno, z branjem povezano doživetje. Knjižnice pogosto ponujajo tudi tematske razstave knjig, bralne sezname ipd., kjer družine lažje najdejo ideje ali navdih za družinsko branje. Knjižničarji lahko staršem o izboru gradiva tudi svetujejo.

4 BRALNA PISMENOST IN BRALNA KULTURA

Bralna pismenost in bralna kultura sta dva izmed ključnih dejavnikov človekovega razvoja, njegove ustvarjalnosti in kvalitetnega preživljanja prostega časa. Gre za preplet mnogih izkušenj, med drugim estetske, etične, spoznanje in sprostitvene. Bralno kulturo oblikuje celotna družba, v katero so neločljivo vpeti in medsebojno povezani tudi javni izobraževalni in knjižnični sistemi (Haramija in Vilar, 2017).

Ob omembi bralne pismenosti pogosto najprej pomislimo na dejansko učenje ali obvladanje branja ali pisanja, vendar se bralna pismenost začne že, ko starši prvič spregovorijo z otrokom, mu preberejo besedilo ali ko otrok prelista prvo revijo ali knjigo (Hmelak, 2017, str. 117).

V ospredju bralne pismenosti je predvsem seznanitev otroka z govorno in pisano besedo, razvijanje (pozitivnega) odnosa do branja, razvijanje odnosa do tiskanih medijev, spoznavanje s knjižnico, vzpostavljanje odnosov z osebami, ki berejo ali pripovedujejo in ne nazadnje organizacija časa in prostora za branje in s tem povezanimi aktivnostmi (Hmelak, 2017, str. 117).

Bralno pismenost vidimo kot predpogoj za uspešno udejstvovanje v bralni kulturi. Razvija se vse življenje in je vtkana v vse človekove dejavnosti. V Nacionalni strategiji za razvoj bralne pismenosti (2019, str. 3) se uporablja naslednja definicija: »Bralna pismenost je stalno razvijajoča se zmožnost posameznikov za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij. Ta zmožnost vključuje razvite bralne veščine, zmožnosti (kritičnega) razumevanja prebranega ter pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje. Je temelj vseh drugih pismenosti in je ključna za razvijanje posameznikovih potencialov ter njegovo uspešno sodelovanje v družbi.«

Pečjak in Gradišar (2012) navajata, da mora bralno pismen posameznik dosegati naslednje kriterije, ki vplivajo na kognitivne in metakognitivne procese, tj. na pomen in razumevanje besedila:

- razumevanje procesa branja: poznavanje pravil branja, črk, prepoznavanje znanih besed;
- razumevanje prebrane vsebine: o čem besedilo govori, kakšno je avtorjevo sporočilo;
- pozitivno stališče do branja: zakaj je branje pomembno in kaj s tem pridobimo.

Pismenosti se kot zmožnost in družbena praksa pridobivajo in razvijajo vse življenje v različnih okoliščinah in na različnih področjih. Prežemajo vse človekove dejavnosti. Bralna kultura je prav tako precej širok pojem, v prvi vrsti pa se opredeljuje predvsem kot odnos posameznika in družbe do knjige kot medija in branja kot dejavnosti (Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti, 2019, str 3).

5 MLADINSKE DEJAVNOSTI IN PROJEKTI V KNJIŽNICI TONETA SELIŠKARJA TRBOVLJE

Avtorica Bošnjak (2006, str. 81) navaja, da gre pri knjižni vzgoji za sistematično, starosti primerno vzgojo s knjigo, književna vzgoja pa usposablja otroke v osveščene in večje uporabnike knjige, bodisi leposlovne, poljudnoznanstvene ali strokovne, in hkrati za učenje uporabe drugega knjižničnega gradiva. Knjižnična vzgoja lahko poteka individualno ali skupinsko – individualno med izposojajo knjig, ki so primerne bralčevi starosti, žanrom in zvrstem, ki ga zanimajo, med skupinske oblike pa spadajo pravljíčne urice, igralne ali ustvarjalne urice, bibliopedagoške ure za predšolske in šolske otroke ipd.

Književna vzgoja se razvija že v predbralnem obdobju. Otrokom so knjige takrat še zelo zanimive in smotrno je, da to obdobje pridoma izkoristimo – da predstavimo literaturo, ki pritegne in navduši, da želijo še več in da se h knjigam vračajo znova in znova. Knjižnica je na tem mestu odličen posrednik, saj ponuja velik nabor aktualne, žanrske in razvojnemu ter starostnemu obdobju primerne literature. V predbralnem obdobju (pa tudi kasneje, v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju) je naloga odraslih, da otrokom zagotavljajo in omogočajo dostop do kakovostne literature. Bralni kotički so izvrstna ideja, otrok pa lahko do knjig dostopa samostojno. Pomembno je, da glasno beremo vsak dan in da branje resnično postane del dnevne rutine v vrtcu, šoli ali doma. Naloga staršev pa je tudi ta, da otroke včlanijo v splošno knjižnico in jim na ta način omogočijo vstop v svet branja, pravljíč, ne nazadnje pa v knjižnici krepijo tudi socialne interakcije in negujejo lepe navade za prihodnost, ko bo knjižnica morda nujno potreben prostor informacij in informacijskega opismenjevanja.

V KTS Trbovlje ponujamo mladim pestro izbiro brezplačnih bibliopedagoških dejavnosti, cilj pa je predvsem promocija branja, dobrih bralnih navad, širjenje bralne kulture, motivacije za branje, ne nazadnje pa tudi promocija knjižnice kot prostora.

5.1 PLESNE IN GLASBENE PRAVLJIČNE URICE

Plesne in glasbene pravljíčne urice potekajo v sodelovanju z Glasbeno šolo Trbovlje. Sodelujejo učitelji in učenci ter mladinski knjižničarji. Na tovrstnih pravljíčnih uricah se prepleta beseda z glasbo, zvoki, gibanjem, plesom. Spoznavamo tudi pisano besedo in glasbila ter gibalne

tehnike. Ciljna skupina so predšolski otroci in otroci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, namen pa je širiti obzorja s pisano besedo in glasbo.

5.2 NOČ Z ANDERSENOM

Noč z Andersenom oz. Noč v knjižnici je mednarodni projekt, ki je bil zasnovan na Češkem z namenom, da knjižnice in druge kulturne ter izobraževalne ustanove obeležijo spomin na pravljicarja Hansa Christiana Andersena. Projekt se odvija ob koncu tedna, ki je datumsko najbližji 2. aprilu (rojstnemu dnevu H. C. Andersena). Otroke povabimo v knjižnico in zanje pripravimo poseben pravljичno-kulturni-ustvarjalni program. Namen in cilj projekta je spoznati življenje in delo Andersena, raziskati knjižnico, jo spoznati kot ustanovo ter s prve roke preizkusiti dejavnosti, ki jih ponuja za mlade, hkrati pa si s tem projektom želimo knjižnico približati otrokom in staršem ter jo predstaviti kot ustanovo, ki zadovolji tako potrebo po kulturi kot tudi po zabavi.

5.3 ZABAVA IGRAČ

Zabava igrač je celodnevni, štiriindvajseturni projekt, kjer otroke povabimo, da svojo najljubšo igračko za en dan zaupajo knjižničarjem, ki jo popeljejo na čarobno, navihano in pravljичno popotovanje. Igračko vseskozi fotografiramo – s knjigami, med branjem, med brskanjem po internetu, kako pomaga knjižničarjem, kako pripravlja in pospravlja knjižne novosti ipd., slike pa objavljamo na družbenih omrežjih in jih pošiljamo staršem. Otroci ob prevzemu igračke dobijo tudi personalizirano pismo, kjer jim igračka pove, kako zelo je v knjižnici uživala. Namen projekta je, da otrokom pokažemo, da je v knjižnici zabavno in da se za vsakogar najde kakšna aktivnost, ki je lahko povezana z branjem, lahko pa tudi s čim drugim, npr. z ustvarjanjem, raziskovanjem, izobraževanjem, igranjem.

5.4 KNJIŽNIČAR ZA EN DAN

Knjižničar za en dan je projekt, v katerem sodelujejo predvsem šolarji oz. učenci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja. Na mladinskem oddelku jim pokažemo, kaj pomeni biti knjižničar in kaj pravzaprav počnemo – pokažemo, kako se popravijo in ovijejo knjige, izpolnimo vpisni list in vpišemo nove člane, izdelamo si članske izkaznice, če jih še nimajo,

pokažemo, kako potekata izposoja in vračilo gradiva, preizkusimo pa se tudi v pospravljanju knjig in hitrostnem iskanju, kjer knjige iščemo bodisi po značnicah bodisi po tematiki. Namen projekta je šolarjem pokazati, da knjižnica ni zgolj prostor, kjer »silimo« z branjem knjig, pač pa prostor mnogih dejavnosti, kjer vsak najde kotiček zase.

5.5 BEREMO S TONČKOM KNJIGOLJUBOM

Tonček Knjigoljub je bralni črviček in maskota mladinskega oddelka Knjižnice Toneta Seliškarja Trbovlje. Je plišasta igračka, ki je vedno razstavljen nekje na mladinskem oddelku, tako da je otrokom vedno dostopna in na očeh. Lokalno je poznan v vseh vrtcih in šolah, saj vsako leto poteka »tekmovanje« za osvojitve bralnega priznanja Tončka Knjigoljuba. Projekt poteka že od šolskega leta 2002/2003, k sodelovanju pa vsako leto povabijo vse starejše vrtčevske skupine in prva dva razreda osnovne šole. Namen tega projekta je predvsem vsakodnevno glasno branje staršev ali skrbnikov oz. družinsko branje, spodbujanje zanimanja za knjige, razvoj (pred)bralne pismenosti pa tudi povezovanje šol, vrtcev in knjižnic. Vrtčevski in šolski otroci ob začetku šolskega leta prejmejo zgibanke z opisom projekta in navodili ter Tončkov priporočilni seznam, ki je vsako leto posodobljen, na njem pa mladi bralci najdejo marsikaj – od Zlatih hrušk, ljudskih pravljic, zgodbic slovenskih avtorjev, pesmi, do poljudnoznanstvene literature in še česa. Cilj projekta je, da otrok poslušava pravljice, ki mu jih berejo starši ali skrbniki, se o njih pogovarjajo, jih obnavljajo ali poustvarjajo. Vsebino zgodbe otroci obnovijo tudi v vrtcu oz. šoli – bodisi povedo obnovo, bodisi izdelajo izdelek. Da je projekt še bolj zanimiv, nas otroci in šolarji obiščejo tudi v knjižnici, kjer jih Tonček Knjigoljub osebno pozdravi in nagovori, prav tako pa knjižničarke obiščejo šole ob zaključku šolskega leta, kjer podelijo personalizirana priznanja, preberejo pravljico in otroci se ponovno snidejo s Tončkom Knjigoljubom. V preteklem letu se je Tončkovega tekmovanja udeležilo več kot 500 otrok iz lokalnega okolja.

5.6 TONČKOVA BRALNICA

Tončkova bralnica je novejši projekt, ki je bil zasnovan leta 2021, ko je bila knjižnica zaradi neugodnih epidemioloških razmer za obiskovalce zaprta. Najbolj zapostavljeni so bili v tem obdobju prav najmlajši obiskovalci, ki si gradivo radi izbirajo na podlagi vidnega vtisa. Ker je naše poslanstvo in želja vedno promocija dobrih bralnih navad, smo zasnovali prav poseben

projekt – starši so svoje otroke prijaviili v bralnico, knjižničarke pa smo glede na njihovo starost in interese pripravile bralne pakete, ki smo jih otrokom izposodile za daljše časovno obdobje. Prejeli so tudi razpredelnico, kamor so dnevno vpisovali, kaj in koliko so prebrali. Ker je projekt požel veliko navdušenja, ga letos izvajamo že drugič, vendar v predrugačeni obliki, saj smo k sodelovanju povabili le tiste otroke, ki so že samostojni bralci. Udeleženci so ponovno prejeli bralne pakete presenečenja in list z navodili za zaključek projekta. Tončkovo bralnico tokrat uspešno zaključijo tisti bralci, ki do 23. aprila na temo najljubše knjige iz bralnega paketa ustvarijo izdelek, narišejo ilustracijo, zapišejo alternativen konec zgodbe, izdelajo maketo ali kaj drugega. Izdelki bodo postavljeni tudi na ogled. Tisti, ki projekt uspešno zaključijo, prejmejo tudi nagrado – vrečko iz blaga, personalizirano priznanje in kazalko ter knjigo, ki ustreza njihovi starosti in interesom. Projekt poteka od 8. februarja do 23. aprila, do svetovnega dneva knjige in avtorskih pravic.

6 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA IN METODOLOGIJA

Glede na namen in cilje naloge smo oblikovali naslednje hipoteze:

H1: Otroci, ki sodelujejo pri knjižničnih bralnih projektih, imajo povečano motivacijo za branje.

H2: Otroci radi sodelujejo pri knjižničnih projektih.

H3: Projekti za otroke niso časovno obremenjujoči.

Z odgovori na ta vprašanja bomo pridobili vpogled v svoje storitve. Želimo izvedeti predvsem to, kako sta obravnavana projekta sprejeta med najmlajšimi in na kakšen način bi jih lahko izboljšali. Predmet proučevanja sta dva projekta, ki ju izvaja KTS Trbovlje, in sicer 'Beremo s Tončkom Knjigoljubom' in 'Tončkova bralnica'.

6.1 VZOREC

K sodelovanju smo povabili 25 staršev otrok, ki sodelujejo pri zgoraj omenjenih projektih. Sodelujoči otroci so stari med 3 in 7 let, en starš je v vprašalniku navedel opcijo 'drugo', zato sklepamo, da je otrok starejši od 7 let.

6.2 PRIPOMOČKI

Osnovna teoretična izhodišča smo pridobili s pregledom domače in tuje literature, raziskovalni podatki pa so bili pridobljeni z znanstveno metodo ankete, s katero zbiramo kvantitativne podatke. Je metoda, s katero pridemo do informacij o stališčih anketirancev (Ambrožič, 2005). V našem primeru se je izkazala za izjemno ekonomično, saj smo v relativno kratkem času prišli do velikega števila informacij. Pri izvedbi smo uporabili vprašalnik, ki je vseboval odprta, polodprta in zaprta vprašanja, dodali pa smo tudi dve tabeli za vrednotenje. Vprašalnik se je nanašal na ocene dejavnosti, ki jih izvajamo in morebitnih učinkih, ki jih imajo le-te na otroka, zanimale pa so nas tudi morebitne pohvale oz. konstruktivna kritika. Oblikovali smo vprašalnik, ki je vseboval deset vprašanj, od tega dve vprašanji odprtega tipa, dve tabeli za vrednotenje oz. merski lestvici in šest vprašanj zaprtega tipa. Uporabili smo pisne, natisnjene vprašalnike, anketa pa je bila izvedena v KTS Trbovlje. Želeli smo doseči tudi tiste, ki knjižnice v času izvajanja ankete niso obiskali, zato je bilo deset vprašalnikov, ob pomoči učiteljice, razdeljenih med starše otrok, ki obiskujejo Osnovno šolo Trbovlje. Anketa je bila izvedena med 10. marcem 2022 in 12. aprilom 2022, v celoti pa jo je izpolnilo 25 staršev otrok, ki sodelujejo pri projektih. Omeniti velja, da bi lahko bil reprezentativen vzorec precej večji, če bi zajemali zgolj otroke, ki sodelujejo pri Bralnem priznanju Tončka Knjigoljuba, saj pri projektu sodelujejo vsi lokalni vrtci in šole, zato je bilo vzorčenje priložnostno in ga ne gre posplošiti na celotno populacijo oz. na vse sodelujoče pri projektu.

6.3 REZULTATI

Anketni vprašalnik (Priloga 1) je v celoti izpolnilo 25 staršev, vzorec otrok ima naslednje demografske značilnosti.

Slika 1: Starost otrok, ki so sodelovali pri projektih

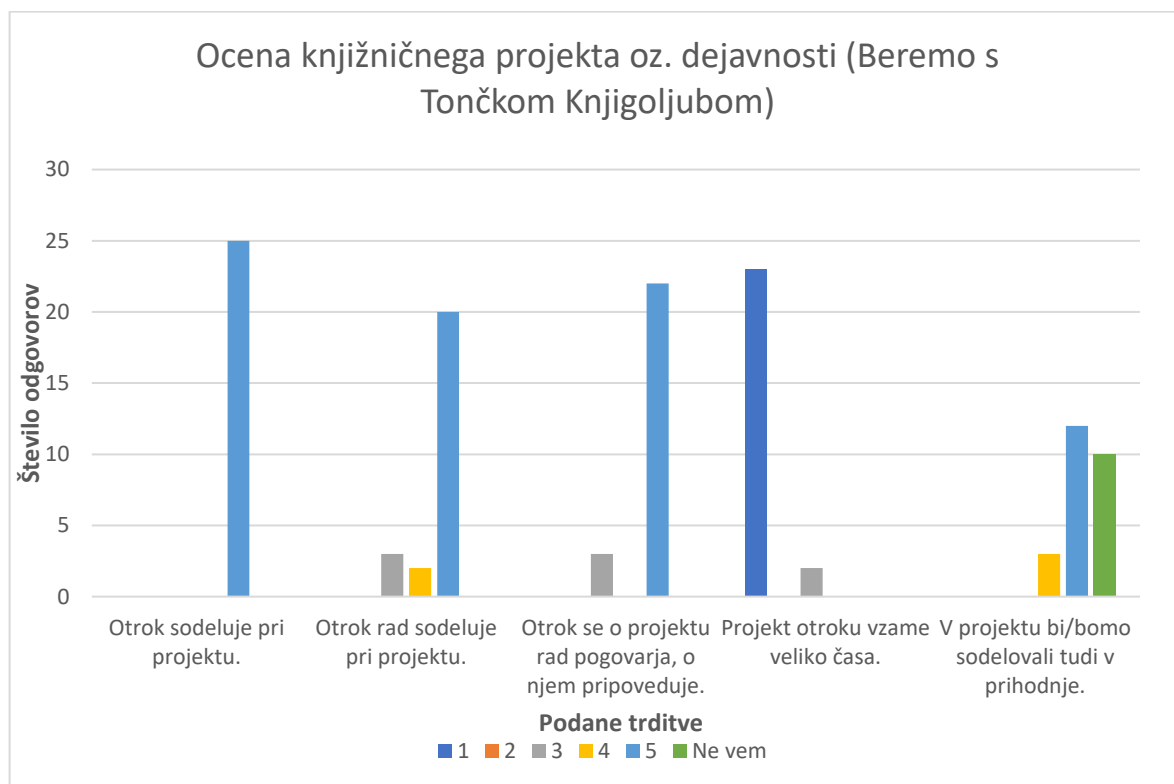
Največ udeležencev je starih med 5 in 7 let (52 %), torej predšolske oz. šolske starosti, kar se je izkazalo za nepresenetljivo, saj so ravno otroci te starosti ciljna publika teh projektov. Med 3 in 5 let je starih 44 % sodelujočih otrok. Te rezultate smo grafično prikazali na Sliki 1.

Slika 2: Odstotek včlanjenosti sodelujočih otrok

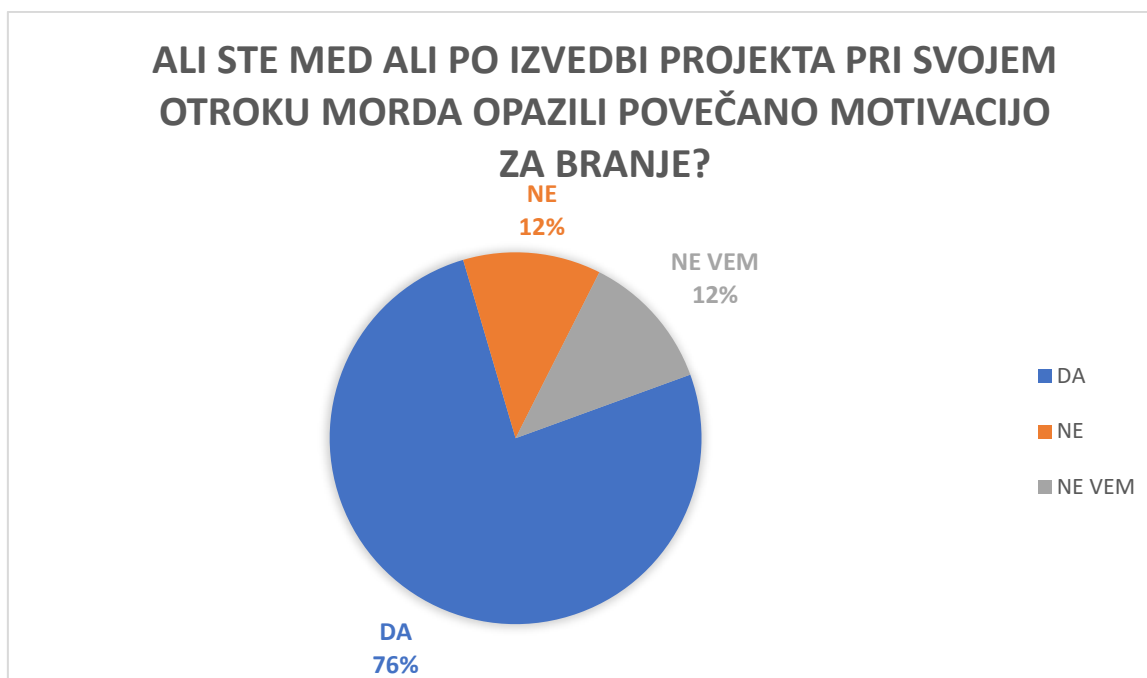
Iz Slike 2 je razvidno, da je v knjižnico včlanjenih 80 % sodelujočih otrok. Včlanjenost v knjižnico ni pogoj za sodelovanje pri projektu Beremo s Tončkom Knjigoljubom, saj se ta izvaja v šolah – gre za nekoliko predrugačeno bralno značko, knjižnica pa je zgolj organizator

in promotor dogodka. Gradivo lahko sodelujoči pridobijo tudi v šolski knjižnici ali pa uporabijo knjige, ki jih imajo doma. Članstvo je pogoj za sodelovanje pri projektu Tončkova bralnica, saj knjižničarji sodelujočim pripravimo knjižne pakete presenečenja.

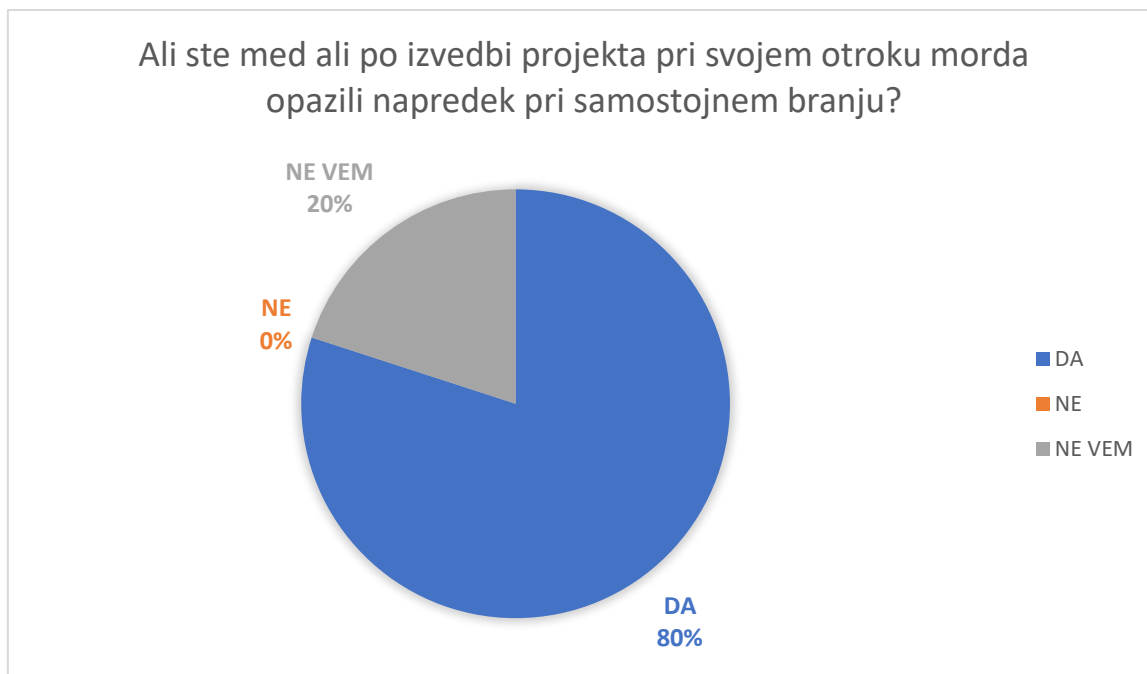
Slika 3: Vrednotenje trditve o projektu Beremo s Tončkom Knjigoljubom

Na Sliki 3 so predstavljeni odgovori, ki so bili pridobljeni z mersko lestvico. Starši sodelujočih otrok so v anketnem vprašalniku označevali, v kolikšni meri se s podano trditvijo strinjajo, kjer je 5 pomenilo, da se s trditvijo popolnoma strinjajo, 1 pa, da se s trditvijo nikakor ne strinjajo. 25 sodelujočih (100 %) je potrdilo, da njihov otrok sodeluje pri projektu Beremo s Tončkom Knjigoljubom. 20 staršev (80 %) je mnenja, da njihov otrok pri projektu rad sodeluje, 2 starša (8 %) je odgovor vrednotilo s štirico, kar pomeni, da so še vedno mnenja, da njihov otrok dokaj rad sodeluje pri projektu, 3 starši (12 %) pa o trditvi niso prepričani in so jo vrednotili s srednjo oceno (tj. 3). 22 staršev (88 %) meni, da se njihov otrok o projektu rad pogovarja ali o njem pripoveduje, 3 starši (12 %) pa o tem niso popolnoma prepričani in so trditve vrednotili z oceno 3. 23 staršev (92 %) je prepričanih, da projekt otroku ne vzame veliko časa, 2 starša (8 %) pa sta odgovor ovrednotila s številom 3, iz česar sklepamo, da se težko opredelita. 12 staršev (48 %) je prepričanih, da želijo tudi v prihodnje sodelovati pri projektu, 3 starši (12 %) je odgovor ovrednotilo s številom 4, kar pomeni, da se nagibajo k sodelovanju v prihodnosti, 10 staršev (40 %) pa o sodelovanju v prihodnje ni prepričanih.

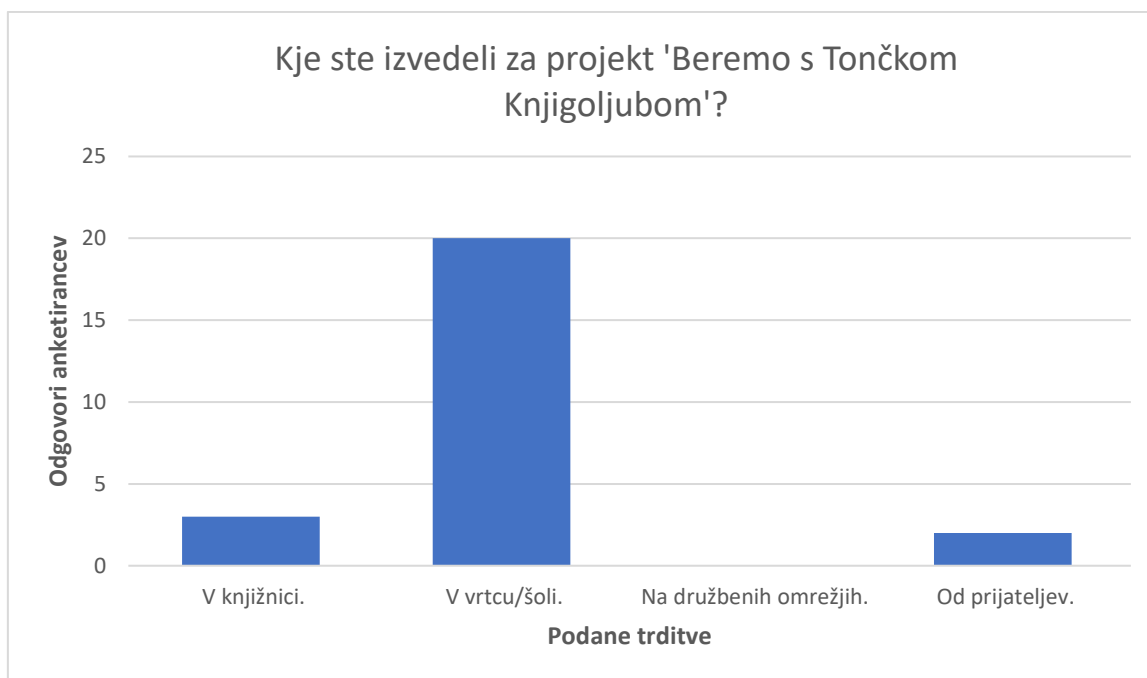
Slika 4: Povečana bralna motivacija pri sodelujočih otrocih

Slika 4 prikazuje, da 19 staršev (76 %) pri svojih otrocih v času trajanja bralnega projekta opaža povečano motivacijo za branje. Trije starši (12 %) povečane motivacije ne opazijo, trije (12 %) pa o tem niso prepričani.

Slika 5: Napredek pri samostojnem branju pri sodelujočih otrocih

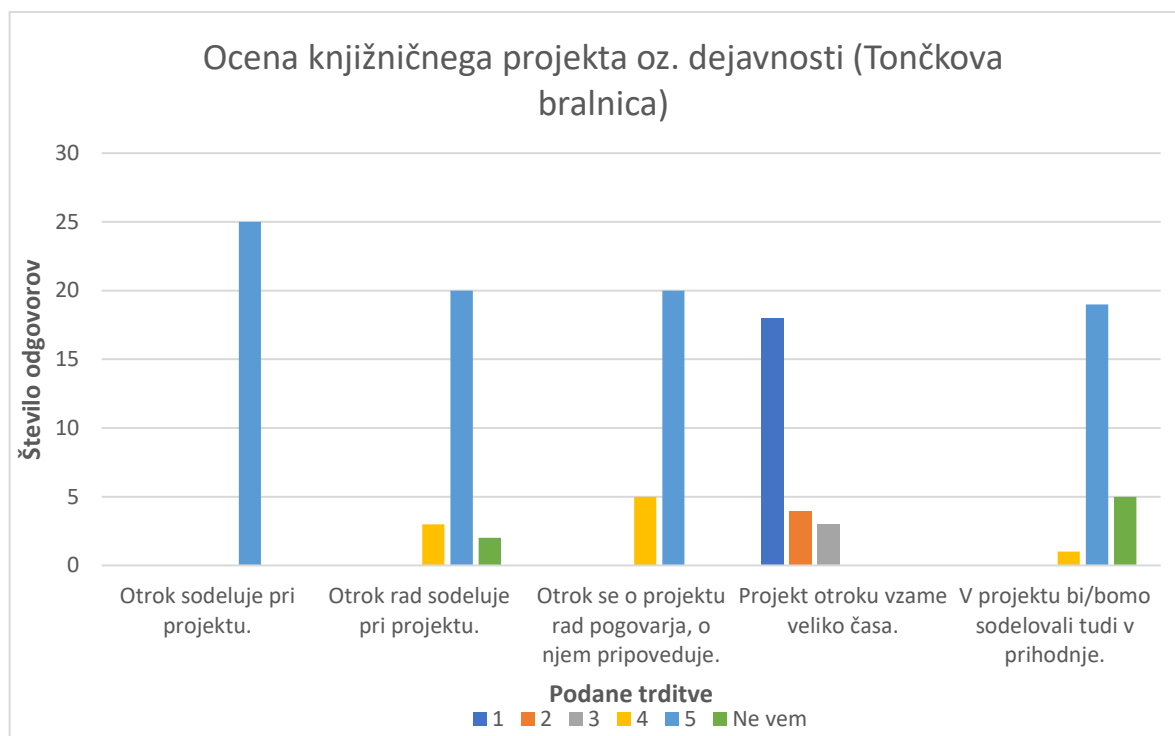
20 staršev (80 %) je pri svojih otrocih opazilo napredek pri samostojnem branju, 5 staršev (20 %) pa o napredku ni prepričanih. Rezultati so prikazani na Sliki 5.

Slika 6: Pridobivanje informacij o projektu

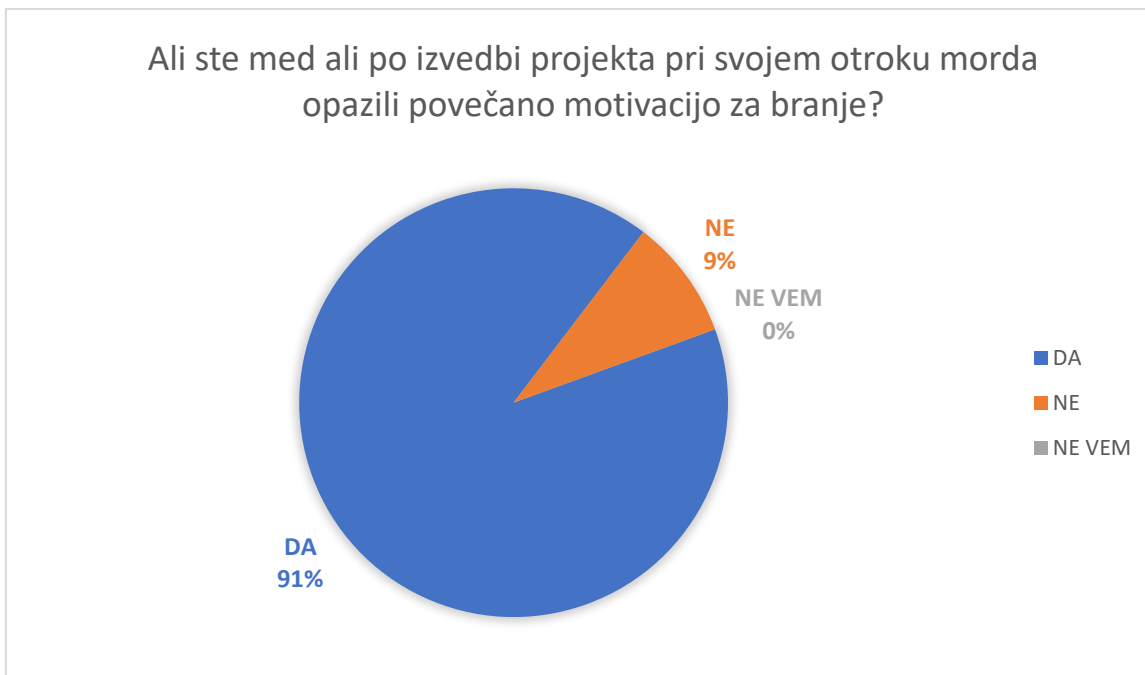
Slika 6 prikazuje, da je 20 staršev, tj. 80 %, za bralni projekt 'Beremo s Tončkom Knjigoljubom' izvedelo v šoli, 12 % v knjižnici in 8 % od prijateljev.

V odprtem vprašanju smo starše povprašali tudi o morebitnih pripombah, pohvalah ali kritikah o projektu in eden izmed anketiranih je zapisal, da je knjižnica včasih za zaključek projekta organizirala večjo prireditev v kulturnem domu, imela lutkovno predstavo ipd. Meni, da bi otroke motiviralo, če bi priznanja prejeli bolj svečano, na odru, kot je to bilo nekoč.

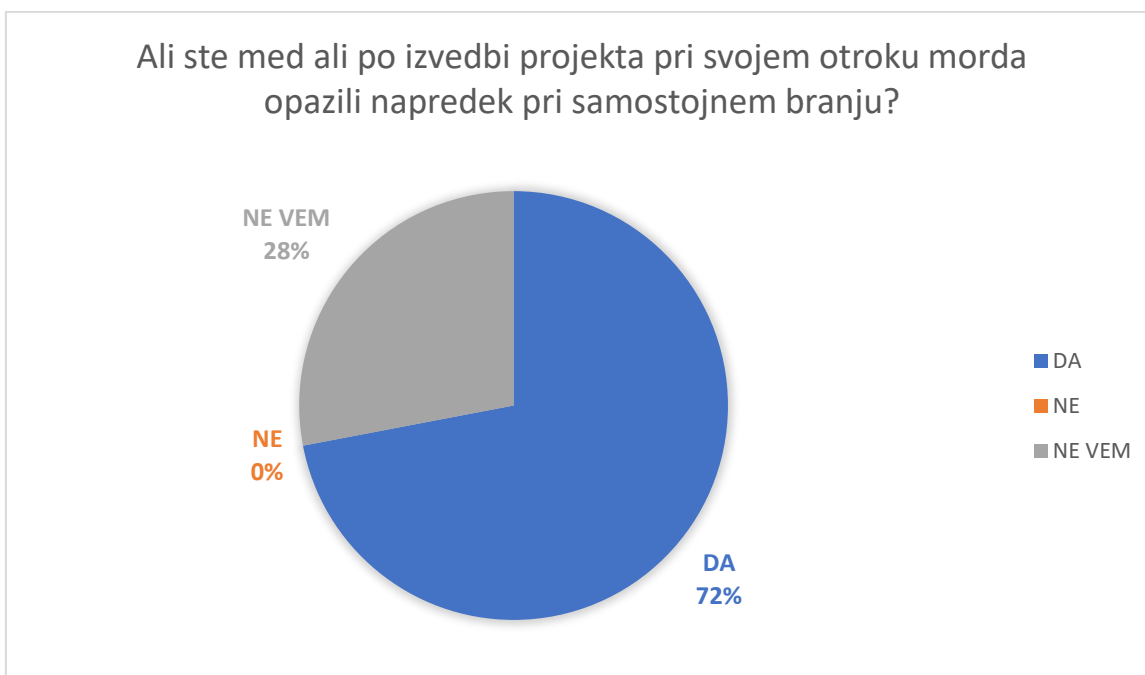
Slika 7: Vrednotenje trditve o projektu Tončkova bralnica

Odgovore smo pridobili z mersko lestvico, kjer so sodelujoči označili, v kolikšni meri se strinjajo s podanimi trditvami. 1 pomeni, da se s trditvijo nikakor ne strinjajo, 5 pa pomeni, da se s trditvijo popolnoma strinjajo. Rezultate smo grafično prikazali na Sliki 7. 25 staršev (100 %) potrjuje, da njihov otrok sodeluje pri projektu Tončkova bralnica. 20 staršev (80 %) je mnenja, da otrok pri projektu rad sodeluje, trije starši (12 %) so ocenili, da otrok v veliki meri rad sodeluje (tj. vrednotenje s številko 4) in 2 starša (8 %) o trditvi nista prepričana. 20 staršev (80 %) trdi, da se otrok o projektu rad pogovarja ali o njem pripoveduje, 5 staršev (20 %) pa je odgovor vrednotilo s številko 4, pri čemer sklepamo, da se otrok v veliki meri o projektu rad pogovarja ali o njem pripoveduje. 18 staršev (72 %) je prepričanih, da projekt otroku ne vzame veliko časa, štirje starši (16 %) so odgovor vrednotili s številko 2 in trije starši (12 %) o trditvi niso povsem prepričani. 19 staršev (76 %) si želi, da bi v projektu sodelovali tudi v prihodnje, 1 starš (4 %) je odgovor vrednotil z oceno 4 in 5 staršev (20 %) o prihodnjem sodelovanju pri projektu ni povsem prepričanih.

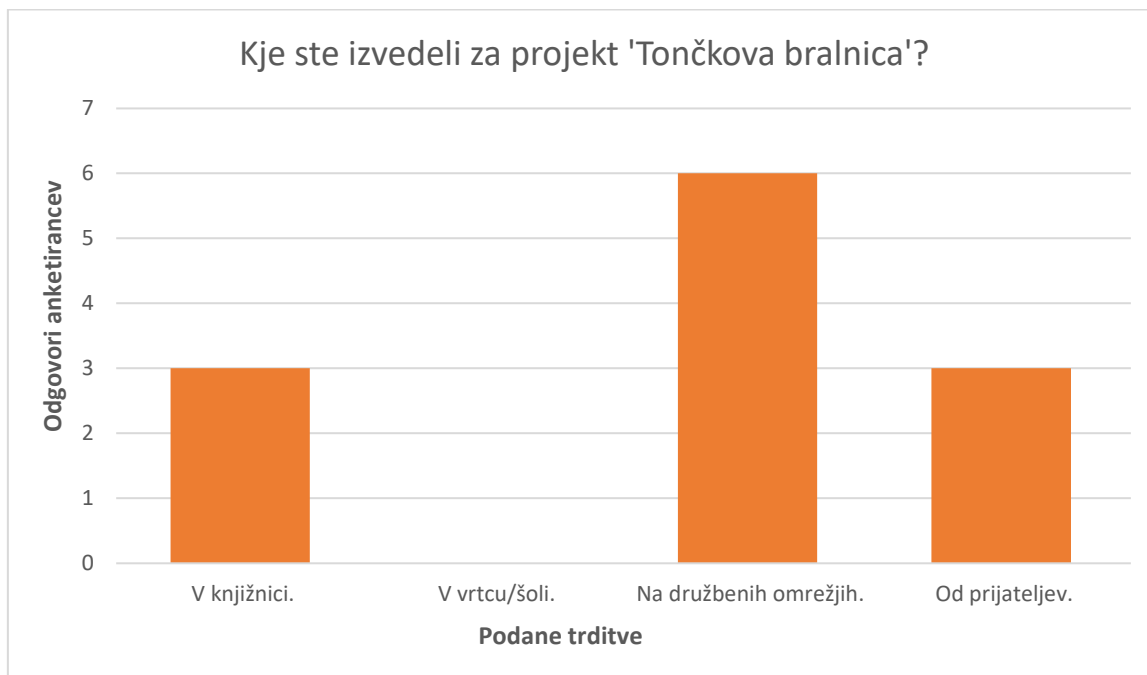
Slika 8: Povečana bralna motivacija pri sodelujočih otrocih

Slika 8 grafično ponazarja, da je 91 % staršev prepričanih, da so pri otroku opazili povečano motivacijo za branje, 9 % pa meni, da povečane bralne motivacije ni zaznali.

Slika 9: Napredek pri samostojnem branju pri sodelujočih otrocih

72 % staršev je mnenja, da je otrok napredoval pri samostojnem branju, ostalih 28 % pa o tem ni povsem prepričanih. Nihče ni mnenja, da njihov otrok pri samostojnem branju ni napredoval. Odgovori so prikazani na Sliki 9.

Slika 10: Pridobivanje informacij o projektu

Slika 10 ponazarja grafičen prikaz rezultatov o pridobivanju informacij o projektu. 25 % staršev je za projekt izvedelo v knjižnici, 50 % na družbenih omrežjih in 25 % od prijateljev. Za projekt nihče od anketiranih staršev za projekt ni izvedel v vrtcu ali šoli.

V odprtem vprašanju smo starše povprašali tudi o morebitnih pripombah, pohvalah ali kritikah o projektu in eden izmed anketirancev je pohvalil personaliziran nabor pripravljenih knjig, knjižničarje in naše poznavanje njihovih otrok, drugi pa je zapisal, da smo lani pripravili odlične nagrade in da se že veselijo letošnjih.

7 RAZPRAVA

V pisni nalogi smo želeli ugotoviti mnenja staršev in otrok glede sodelovanja pri projektih, ki jih ponuja KTS Trbovlje. Glede na namen smo si zastavili tri raziskovalna vprašanja oz. hipoteze. Pri odgovarjanju oz. pojasnjevanju hipotez so nam bili v pomoč rezultati, ki smo jih pridobili s pomočjo anketnega vprašalnika.

V prvi hipotezi smo predvidevali, da imajo otroci, ki sodelujejo pri knjižničnih bralnih projektih povečano motivacijo za branje.

Ugotovili smo, da starši pri projektu 'Beremo s Tončkom Knjigoljubom', ki se pravzaprav izvaja kot podaljšek bralne značke v šolah, v 76 % opažajo povečano motivacijo za branje. Pri projektu Tončkova bralnica pa kar 91 % staršev meni, da imajo njihovi otroci povečano motivacijo za branje. Ker starši otrok, ki sodelujejo pri omenjenih projektih, opažajo, da imajo njihovi otroci povečano motivacijo za branje, lahko prvo hipotezo potrdimo. Projekt Tončkova bralnica traja slabe tri mesece in morda otroci v tem času lažje obdržijo motivacijo in ostanejo ciljno orientirani. Dejstvo je, da so za uspešen zaključek projekta tudi nagrajeni in morda ta nagrada predstavlja zunanjo motivacijo za vztrajanje. Zunanja motivacija cilja nima v dejavnosti, pač pa zunaj nje, vendar se lahko zgodi, da se ta pretvori v notranjo – to pa je pri usvajanju dobrih bralnih navad ključnega pomena. Drugi omembe vreden dejavnik so personalizirani bralni paketi, ki jih sodelujoči prejmejo ob začetku projekta – potrudimo se, da izberemo gradivo, ki bo šlo mlademu bralcu v slast, razmislimo o njegovem bralnem okusu, ponudimo knjižne novosti in presenetimo s knjigo, po kateri morda sam ne bi posegel. Knjižničarji pripravimo bralne pakete, ki jih vsakemu posamezniku predamo v personalizirani vrečki. Ta je opremljena s privlačno oblikovanimi navodili za zaključek projekta, dodamo pa tudi zabavno promocijsko gradivo, kot na primer nalepke z motivom Tončka Knjigoljuba, kemične svinčnike z našo bralno maskoto ali kakšno drugo malenkost. Otroci se pogosto ravnaajo po vizualnem vtisu, zato ne dvomimo, da to pripomore k navdušenju nad projektom.

Pri drugi hipotezi smo raziskovali, ali otroci radi sodelujejo pri projektih, ki jih ponuja Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje.

Odgovori so bili pritrdilni – 80 % staršev je prepričanih, da njihovi otroci radi sodelujejo pri projektih KTS Trbovlje. O naklonjenosti otrok veliko pove tudi dejstvo, da nihče od staršev v anketnem vprašalniku ni označil možnosti, da njihov otrok pri projektu ne mara sodelovati. Drugo hipotezo potrjujejo tudi podatki, da se otroci o projektih radi pogovarjajo in o njih pripovedujejo – 88 % staršev je mnenja, da se njihovi otroci radi pogovarjajo o projektu Beremo s Tončkom Knjigoljubom, 80 % pa jim isto vnemo pripisuje tudi pri projektu Tončkova Bralnica. To, da sta projekta otrokom blizu, se kaže tudi v knjižnici – otroci poznajo Tončka Knjigoljuba, ga po knjižnici iščejo in mu opisujejo, kaj so že prebrali in kaj jim je bilo všeč. Zavedamo se, da so vrtčevski in šolski kurikuli oz. učni načrti čedalje bolj napolnjeni in da vzgojitelji in učitelji morda ne najdejo vedno časa, da bi otroke spodbujali k sodelovanju v različnih projektih. Prav zato se še posebej potrudimo, da jih čim večkrat povabimo v knjižnico,

kjer izvedemo bibliopedagoško urico, razdelimo zloženke o pomenu branja in bralne kulture ter družinskega branja in vpisne liste, saj opažamo, da mnogi niso člani naše knjižnice, saj starši niti ne vedo, da je članstvo za mlade, do dopolnjenega osemnajstega leta, brezplačno. Otroke zato opremimo z informacijami in gradivom, izvajamo pa tudi tandemske bibliopedagoške ure, kjer povabimo vrtčevsko ali šolsko skupino skupaj s starši, da iz prve roke vidijo, kaj pravzaprav počnemo v knjižnici in kakšnih navad si želimo za najmlajše obiskovalce.

Vedno obstaja skrb, da smo otrokom naložili preveč dela in da poleg šolskih in obšolskih dejavnosti ne bodo sposobni vzeti časa še za naše projekte oz. se jim bo knjiga zdela tisto »nujno zlo« – nekaj, kar je treba in ne nekaj, kar počnejo zaradi lastnega užitka.

S tretjo hipotezo smo želeli preveriti, če so projekti KTS Trbovlje za otroke časovno obremenjujoči.

Zadovoljni smo ugotovili, da 92 % staršev, katerih otroci sodelujejo pri projektu Beremo s Tončkom Knjigoljubom meni, da projekt za otroke časovno ni obremenjujoč. Dejstvo je, da ta projekt temelji na povezovanju družine in družinskem branju, zato smo veseli, da so mnenja, da projekt ne vzame preveč časa. Tudi avtorica Grginič (2008, str. 18) navaja, da ima družina pomembno vlogo pri razvijanju predbralne pismenosti, glasno branje pa velik vpliv na uspeh v šoli, učenje branja in razvijanje govorne zmožnosti. 72 % staršev udeležencev Tončkove bralnice je prav tako prepričanih, da projekt časovno ne predstavlja prevelikega zalogaja. Odstotek je tukaj morda malce nižji zaradi izdelka, ki ga morajo sodelujoči oddati za uspešen zaključek. Pri projektu sodelujejo otroci prvega vzgojno-izobraževalnega obdobja, zato jim pri izvedbi in ustvarjanju zaključnega izdelka najverjetneje pomagajo starši.

Potrdili smo torej naslednje hipoteze:

- Otroci, ki sodelujejo pri knjižničnih bralnih projektih, imajo povečano motivacijo za branje.
- Otroci radi sodelujejo pri knjižničnih projektih.
- Projekti za otroke niso časovno obremenjujoči.

Zelo uporabne so tudi povratne informacije, ki smo jih prejeli s pomočjo vprašanj odprtega tipa – eden izmed anketirancev nas je spomnil na zaključke projekta Beremo s Tončkom Knjigoljubom, kot smo jih prirejali nekoč. Ob koncu šolskega leta smo namreč pripravili pravo slovesnost, ki se je odvijala na odrskih deskah lokalnega kulturnega doma. Otroci so si najprej

ogledali predstavo, nato pa je sledila slavnostna podelitev priznanj. Žal smo bili zaradi epidemiološke situacije primorani podelitev priznanj nekoliko prilagoditi, vendar upamo, da bomo v prihodnje ponovno lahko organizirali kaj podobnega. Prav tako smo bili veseli pohvale, ki jo je zapisal eden od anketirancev in je letela na dobro delo knjižničarjev, saj tako vemo, da so naše delo in projekti cenjeni.

Čeprav smo imeli za raziskavo manjši vzorec anketirancev, smo z rezultati zadovoljni, saj so potrdili naše domneve o tem, da se trudimo z izpeljavo projektov, pri katerih otroci radi sodelujejo, jih časovno ne obremenjujejo, hkrati pa s sodelovanjem razvijajo in krepijo svoje bralne navade. Dejstvo je, da se pri izpeljavi mladinskih projektov neizmerno trudimo in jih neprestano prilagajamo, posodabljammo ali izboljšujemo, največji doprinos projektov pa vidimo prav v tem, da starši opažajo, da otroci postajajo bolj suvereni bralci, da vidijo napredke pri branju in povečano motivacijo za to dejavnost.

8 ZAKLJUČEK

Otroško življenje je zapolnjeno s številnimi dejavnostmi in v moderni družbi sta knjiga in knjižnica vse prevečkrat potisnjeni na stran. Pomembno je, da jim primarno in sekundarno okolje branje in knjige karseda približa, saj otroci in šolarji s tem razvijajo pozitivne bralne navade in bralno pismenost. Avtorica Knaflič (1999, str. 17) pojasnjuje, da je pismenost več kot le usvojene bralne in pisne spretnosti, saj velja, da je pismen človek kulturn, izobražen, pameten. Sprva so starši tisti, ki oblikujejo okolje za razvoj otrokove pismenosti, zelo veliko vlogo pri zgodnjem opismenjevanju pa imajo tudi vrtci, kasneje šole, ne nazadnje pa tudi knjižnice – otroci v vzgojno-izobraževalnih zavodih preživijo tudi do osem ur dnevno in v tem času lahko vzgojitelji in učitelji precej pripomorejo k izobraževanju o knjižni kulturi in dobrih bralnih navadah, a dejstvo je, da je to delo treba nadaljevati doma, v prostem času. Avtorica Jamnik (2009, str. 72) družinsko branje označuje kot zibelko branja, pri spodbujanju le-tega pa sodelujejo tako knjižničarji kot vzgojitelji. Posredni cilj spodbujanja branja pri otrocih je tudi spodbujanje branja odraslih, in ker otroku v predšolskem obdobju knjige najpogosteje berejo starši, je to obdobje zelo primerno za spodbujanje branja odraslih. Poudarja tudi, da se načrtno spodbujanje branja pri nas izvaja že več kot dvajset let – strokovni delavci želimo s knjižnimi klubi in različnimi programi povečati zanimanje za branje, ti programi pa spodbujajo obisk knjižnic. Zaposleni v KTS Trbovlje se zavedamo pomena branja in bralne kulture, zato se

močno zavzemamo za družinsko branje ter za individualne in skupinske obiske knjižnice. Prav zaradi tega ponujamo tudi širok nabor dejavnosti in projektov za različne starostne skupine, otroke in šolarje pa z njimi motiviramo, da tudi sami posežejo po knjigah in večkrat obišejo knjižnico. Z gotovostjo lahko trdimo, da knjižnica, vrtec in šola vzajemno skrbijo za otrokov bralni razvoj. KTS Trbovlje bo tudi v prihodnje poskušala spodbujati bralno pismenost otrok, želimo si še večje število udeležencev pri projektih in poglobljena sodelovanja z vrtci, šolami in drugimi ustanovami. Trudili se bomo, da ohranimo projekte, ki jih že izvajamo, hkrati pa, da jih vsakoletno posodabljam, saj se zgodi, da so isti otroci vključeni več let zaporedoma. Ne želimo, da bi projekti postali rutinski, pač pa zanimivi in inovativni. Dober primer je Tončkova bralnica – projekt izvajamo drugo leto zapored, a že v predrugačeni obliki. Projekt je pridobil na prepoznavnosti, zato smo se letos potrudili, da smo še dodatno dodelali celotno grafično podobo, poskrbeli za ustrezno promocijo na družbenih omrežjih, izobesili plakate in za obveščanje zaprosili lokalne medije. Poskrbeli smo tudi za nadgradnjo daril ob zaključku projekta, saj vemo, da ta pogosto predstavljajo veliko motivacijo – pridobili smo sredstva za nakup kazal in kemičnih svinčnikov s podobo maskote Tončka Knjigoljuba. V času pisanja te naloge smo pripravili tudi zaključek projekta Tončkova bralnica, ki se bo odvil junija. Zaradi ugodne epidemiološke situacije bo dogodek ponovno potekal v gledališki dvorani, kjer bodo otroci in šolarji deležni posebne slovesnosti in podelitve priznanj, ogledali pa si bodo tudi gledališko predstavo. Želimo si, da bi projekte, ki jih izvajamo na mladinskem oddelku, predstavili tudi staršem in otrokom, ki knjižnice ne obiskujejo, posledično pa projektov ne poznajo. To nameravamo uresničevati predvsem s pomočjo vzgojno-izobraževalnih zavodov in rednimi obiski vrtcev in šol. Kot primer dobre prakse so se izkazali paketki oz. mape, ki jih razdelimo v vrtcih in šolah, vsebujejo pa vpisni list, kjer je poudarjeno, da je članstvo za mladoletne brezplačno, zloženko o projektu, ki ga promoviramo, pobarvanko z motivom Tončka Knjigoljuba, nalepko oz. podoben promocijski material. Celotna vsebina mape je grafično oblikovana tako, da otroka pritegne, vsebina je do neke mere poenostavljena – dodatne informacije staršem vedno ponudimo ob prvem obisku knjižnice. Pomemben del promocije knjižnice in projektov so tudi družbena omrežja, kjer lahko z objavo dosežemo večje število sledilcev. Zaposleni se trudimo, da se redno izobražujemo tudi glede družbenih omrežij, algoritmov in ostalih dejavnikov, ki vplivajo na doseg posamezne objave. Tudi rezultati ankete so potrdili, da je največ otrok oz. staršev za obravnavana projekta izvedelo na družbenih omrežjih oz. v vrtcu ali šoli, kar je za nas izjemno pomembna povratna informacija. Zelo zadovoljni smo z dosedanjimi sodelovanji z vrtci in šolami ter drugimi ustanovami v občini, a

si v prihodnje želimo še več povezovanja, saj na ta način pritegnemo večje število mladih, ki v knjižnico morda še ne zahajajo. Med poletnimi počitnicami se bomo aktivno povezovali z lokalnimi društvi in organizacijami za mlade ter pomagali pri kreiranju poletnega programa – brali bomo tematske pravljice, ki se odvijajo v različnih okoljih, npr. na vrtu, na bazenu, obiskali bomo lokalno gasilsko društvo, v svojo družbo povabili pse, in še več. Opravljena raziskava nam je ponudila vpogled v dožemanje in sprejemanje dveh knjižničnih projektov in v splošnem lahko potrdimo, da sta analizirana projekta dobro ocenjena in sprejeta. Ob ponovni izvedbi raziskave bi morda vključili večji vzorec, primerjali tudi bralne navade staršev in ugotavljali, kako pogosto berejo sami. Zanimivo bi bilo primerjati tudi dožemanje branja pri sorojencih oz. otrocih, ki odraščajo v isti družini.

9 NAVEDENI VIRI IN LITERATURA

- Ambrožič, M. (2005). Anketna metoda. V A. Šauperl (ur.), *Raziskovalne metode v bibliotekarstvu, informacijski znanosti in knjigarstvu* (str. 23–52). Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo.
- Aupič, M., Brenčič, P., Fras Popović, S., Lesjak, B., Podbrežnik Vukmir, B., Vilar, P., Vodeb, G. in Zdravje, A. (2018). *Doseganje razvojnih usmeritev Standardov za splošne knjižnice veljavnih v obdobju 2005–2017: raziskava*. Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Bošnjak, B. (2006). Mladi potrebujejo knjižnico. V M. Logar (ur.), *Splet branja in domišljije: zbornik ob petdesetletnici mladinskega knjižničarstva v Mariboru: 1953–2003* (str. 79–88). Mariborska knjižnica.
- Deskins, L. (2011). Parents, reading partners, library advocates. *Library Media Connections*, 30(3), 34–35.
- Dolinšek-Bubnič, M. in Ramujkič, T. (1999). *Beri mi in se pogovarjaj z mano! priročnik z nasveti za kreativno uporabo otroških slikanic*. Epta.
- Dragman, M. (2012). Bralno ustvarjalni projekt, priljubljen način za spodbujanje bralne motivacije v šoli. *Pedagoška revija za predšolsko vzgojo*, 21(5-6), 66–69.
- Grginič, M. (2008). *Vsak po svoji poti do pismenosti: priročnik za vzgojitelje in starše predšolskih otrok*. Izolit.

- Haramija, D. in Vilar, P. (2017). Bralna kultura kot pomemben dejavnik razvoja bralne pismenosti. *Otrok in knjiga: revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev*, 44(98), 5–16.
- Hmelak, M. (2017). *Predšolska pedagogika 2017–18*. Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta.
- Jamnik, T. (2009). Družinsko branje in knjižnica. *Otrok in knjiga: revija za vprašanja mladinske književnosti, književne vzgoje in s knjigo povezanih medijev*, 36(75), 70–75.
- Knaflič, L. (1999). Družinska pismenost: konceptualni problemi pismenosti. *Andragoška spoznanja*, 5(2), 17–22.
- Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje. (2020). *Strateški načrt knjižnice Toneta Seliškarja Trbovlje za obdobje 2020–2025*.
<http://www.kts-trbovlje.si/wp-content/uploads/2020/09/strateski-nacrt-knjiznica-trbovlje-od-2020-do-2025-avgust-2020.pdf>
- Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje. (b. d.a). *Info*.
<http://www.kts-trbovlje.si/info/>
- Knjižnica Toneta Seliškarja Trbovlje. (b. d.b). *Oddelki in enota*.
<http://www.kts-trbovlje.si/oddelki-in-enota/>
- Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca: naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Učila.
- Mlakar, I. (2003). Vloga knjižnice. V M. Blatnik Mohar (ur.), *Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja* (str. 84–91). Mladinska knjiga.
- Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*. (2019). Vlada RS.
<https://www.gov.si/novice/2020-01-15-nacionalna-strategija-za-razvoj-bralne-pismenosti-za-obdobje-2019-2030/>
- Pečjak, S. in Gradišar, A. (2012). *Bralne učne strategije*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Place, M. H. (2011). *100 dejavnosti za učenje branja in pisanja po metodi Montessori*. Mladinska knjiga.
- Resman, S. (2011). Knjižnica za družine. V M. Ambrožič in D. Vovk (ur.), *Knjižnica: odprt prostor za dialog in znanje* (str. 67–82). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Vovk, L. (2010). Pravljična beseda odpira vrata do vseveda. *Šolska knjižnica*. 20(3-4), 246–248.
- Zwitter, S. (2012). *Pedagoško delo v šolski knjižnici*. Modrijan.

PRILOGE

PRILOGA 1

Anketni vprašalnik.

Pozdravljeni,

Sem Brina Las, udeleženka študijskega programa Izpopolnjevanje iz bibliotekarstva za bibliotekarski izpit ŠPIK-B. Z vašo pomočjo si želim opraviti evalvacijo dveh projektov, ki jih izvajamo na mladinskem oddelku Knjižnice Toneta Seliškarja Trbovlje, analiza pa bo uporabljena izključno pri zaključni nalogi za bibliotekarski izpit. Anketa je anonimna in vam ne bo vzela več kot pet minut. Že vnaprej se vam zahvaljujem.

1. Označite starost svojega otroka.

- a) 0 do 3 leta.
- b) 4 do 5 let.
- c) 6 do 7 let.
- d) Drugo.

2. Ali je vaš otrok včlanjen v knjižnico?

- a) Da.
- b) Ne.

3. Ocena knjižničnega projekta oz. dejavnosti.

BEREMO S TONČKOM KNJIGOLJUBOM

Označite, v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami, pri čemer 1 pomeni, da se s trditvijo nikakor ne strinjate, 5 pa, da se s trditvijo popolnoma strinjate.

TRDITVE	1	2	3	4	5	Ne vem
Otrok sodeluje pri projektu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok rad sodeluje pri projektu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok se o projektu rad pogovarja, o njem pripoveduje.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Projekt otroku vzame veliko časa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
V projektu bi/bomo sodelovali tudi v prihodnje.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ali ste med ali po izvedbi projekta pri svojem otroku morda opazili:

Povečano motivacijo za branje: DA NE NE VEM

Napredek pri samostojnem branju: DA NE NE VEM

Kje ste izvedeli za projekt 'Beremo s Tončkom Knjigoljubom'?

- a) V knjižnici.
- b) V vrtcu/šoli.
- c) Na družbenih omrežjih knjižnice.
- d) Od prijateljev.
- e) Drugo.

Bi pri tem projektu kaj dodali, spremenili, odstranili ali pohvalili?

TONČKOVA BRALNICA

Označite, v kolikšni meri se strinjate z navedenimi trditvami, pri čemer 1 pomeni, da se s trditvijo nikakor ne strinjate, 5 pa, da se s trditvijo popolnoma strinjate.

TRDITVE	1	2	3	4	5	Ne vem
Otrok sodeluje pri projektu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok rad sodeluje pri projektu.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Otrok se o projektu rad pogovarja, o njem pripoveduje.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Projekt otroku vzame veliko časa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
V projektu bi/bomo sodelovali tudi v prihodnje.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Ali ste med ali po izvedbi projekta pri svojem otroku morda opazili:

- Povečano motivacijo za branje: DA NE NE VEM
- Napredek pri samostojnem branju: DA NE NE VEM

Bi pri tem projektu kaj dodali, spremenili, odstranili ali pohvalili?

Kje ste izvedeli za projekt 'Tončkova bralnica'?

- a) V knjižnici.
- b) V vrtcu/šoli.
- c) Na družbenih omrežjih knjižnice.
- d) Od prijateljev.
- e) Drugo.